

CCJE(2023)3

Strasbourg, 1 decembrie 2023

CONSILIUL CONSULTATIV AL JUDECĂTORILOR EUROPEANI

(CCJE)

Avizul CCJE nr. 26 (2023):

Avansând:

utilizarea tehnologiei de asistență în cadrul sistemului judiciar

I. Introducere

1. În conformitate cu mandatul acordat de Comitetul de Miniștri, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europei (CCJE) a pregătit prezentul aviz intitulat „Avansând: utilizarea tehnologiei de asistență în cadrul sistemului judiciar”.
2. Avizul a fost redactat pe baza avizelor anterioare ale CCJE, în special a Magna Carta judecătorilor CCJE (2010) și a Avizului nr. 14 (2011) privind justiția și tehnologiile informației (IT). Acesta ar trebui interpretat în coroborare cu Avizul nr. 14 (2011), ținând seama de faptul că acesta din urmă a fost elaborat într-un moment în care utilizarea și natura tehnologiei se aflau într-un stadiu incipient de dezvoltare. În plus, au fost luate în considerare instrumentele relevante ale Consiliului Europei, de exemplu Carta etică europeană privind utilizarea inteligenței artificiale (IA) în sistemele judiciare și în mediul lor (2018) a Comisiei Europene pentru Eficiența

Justiției (CEPEJ), Orientările CEPEJ privind depunerea electronică a cererilor în instanță (depunerea electronică) și digitalizarea instanțelor (2021), Orientările CEPEJ privind videoconferințele în procedurile judiciare (2021), Recomandarea CM/Rec (2020)¹ a Comitetului de Miniștri privind impactul sistemelor algoritmice asupra drepturilor omului, Recomandarea R (84) 5 a Comitetului de Miniștri privind principiile de procedură civilă menite să îmbunătățească funcționarea justiției (principiul 9), Rezoluția 2341 (2020) a Adunării Parlamentare referitoare la necesitatea unei guvernante democratice a inteligenței artificiale, Raportul Adunării Parlamentare privind justiția prin algoritm – rolul inteligenței artificiale în sistemele de poliție și în sistemele de justiție penală (2020).

3. De asemenea, au fost avute în vedere și documentele "Tehnologiile digitale pentru o justiție mai bună – un set de instrumente de acțiune (2020)" al Băncii Interamericane de Dezvoltare, propunerea Uniunii Europene pentru un regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (Legea privind inteligența artificială) și de modificare a anumitor acte legislative ale Uniunii și Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).
4. Totodată, avizul a luat în considerare și răspunsurile membrilor CCJE la chestionarul pentru pregătirea Avizului nr. 26 (2023) al CCJE. Răspunsurile arată o gamă largă de evoluții și de utilizări ale tehnologiei. Toate statele membre o utilizează într-o anumită măsură. Acesta variază de la înregistrarea audio a procedurilor la sisteme electronice de evidență, gestionarea electronică a dosarelor și videoconferință, această din urmă situație fiind deosebit de avansată ca urmare a pandemiei de COVID-19. Mai multe state membre se îndreaptă către utilizarea în proporție de 100% a dosarelor electronice. Disponibilitatea versiunilor electronice sau digitale ale hotărârilor judecătorești și ale legislației este, de asemenea, o formă de tehnologie utilizată în mod obișnuit. Formele automatizate de proceduri, atunci când sunt utilizate, sunt folosite în procedurile civile cu valoare redusă (cereri cu valoare redusă) și pentru a facilita hotărârile judecătorești și alte hotărâri judecătorești în chestiuni procedurale simple.
5. Utilizarea inteligenței artificiale (IA) în administrarea justiției rămâne într-un stadiu incipient de dezvoltare. Deși nu este utilizată într-un număr semnificativ de state membre, o astfel de posibilitate este explorată în mod activ de unele state membre. Atunci când este folosită, o astfel de utilizare tinde să se concentreze asupra sarcinilor administrative, de exemplu programele de transformare a vorbirii în text (dictare), traducerea lingvistică și anonimizarea automată a hotărârilor judecătorești și a ordonanțelor. Răspunsurile au subliniat, de asemenea, necesitatea de a se asigura că responsabilitatea finală pentru hotărârile judecătorești revine în continuare oamenilor; IA ar trebui să sprijine, mai degrabă decât să înlocuiască judecătorii.
6. În cele din urmă, avizul se bazează pe un document preliminar redactat de expertul CCJE numit de Consiliul Europei, dr. John Sorabji (profesor asociat, University College London).

II. Scopul și domeniul de aplicare al avizului

7. Scopul avizului este de a examina avantajele și dezavantajele utilizării tehnologiei de asistență în sistemul judiciar. Acesta recunoaște că utilizarea tehnologiei de către societate va continua să se dezvolte. Instanțele și sistemele judiciare ar trebui să țină

pasul cu astfel de evoluții. În plus, subliniază importanța dezvoltării și utilizării tehnologiei în moduri care să mențină și, acolo unde este posibil, să consolideze principiile fundamentale ale statului de drept. Acesta poate fi utilizat, de exemplu, pentru a sprijini activitatea judecătorilor și a părților la procesele judiciare, îmbunătățind acuratețea procesului decizional. De asemenea, poate promova rapiditatea și eficiența în administrarea justiției. Aceasta ar trebui să consolideze în special independența și imparțialitatea sistemului judiciar, ambele fiind garantate la nivel internațional de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)¹, precum și de Declarația Universală a Drepturilor Omului² și de alte instrumente europene și internaționale³.

8. Pentru a-și îndeplini scopul, secțiunea III a acestui aviz evidențiază utilizarea generală a tehnologiei, în timp ce secțiunea IV oferă o perspectivă asupra utilizării sale specifice, secțiunea V se referă la potențialele beneficii ale utilizării tehnologiei, iar secțiunea VI se referă la posibilele provocări și pericole la adresa independenței sistemului judiciar. Având în vedere aceste aspecte, secțiunea VII intenționează să ofere un set durabil de principii pentru utilizarea viitoare a tehnologiei în sistemul judiciar. Termenii utilizați în aviz sunt definiți în glosar.
9. Domeniul de aplicare al avizului se limitează la utilizarea unor forme specifice de tehnologii moderne, inclusiv utilizarea inteligenței artificiale (IA) pentru a sprijini deliberarea „umană”, care sunt sau pot fi utilizate de sistemele judiciare, inclusiv instrumentele de date, depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice, sistemele de urmărire și gestionare a dosarelor și videoconferințele. Acesta nu acoperă transmisia prin internet a procedurilor, utilizarea procesului decizional bazat pe IA ca înlocuitor al deciziilor umane sau utilizarea tehnologiei de către oricine altcineva decât sistemul judiciar sau administrația instanței.

III. Utilizarea generală a tehnologiei

10. Statele trebuie să asigure accesul efectiv și practic la justiție⁴. Tehnologia este un mijloc prin care acestea pot face acest lucru, atât în cursul obișnuit al evenimentelor, cât și în circumstanțe extraordinare sau de urgență. Prin urmare, este unul dintre mijloacele prin care un stat democratic, angajat în asigurarea statului de drept, poate asigura că exercitarea puterii judiciare a statului are loc în orice moment⁵.
11. Capacitatea unui stat de a asigura accesul la justiție se confruntă cu numeroase provocări. Se confruntă cu o provocare în materie de resurse. Toate statele trebuie să echilibreze alocarea resurselor către o serie de servicii publice, din care fac parte și instanțele și sistemul judiciar. Se confruntă cu o provocare în materie de justiție. Asigurarea justiției trebuie să se facă în mod echitabil și în timp util, deoarece este mijlocul prin care dreptul material este pus în aplicare. Acest lucru este valabil pentru toate domeniile dreptului. Aceasta se aplică cererilor unitare, dar și în cazul în care există un număr tot mai mare de cereri colective, indiferent dacă acestea încep ca

¹ Convenția Europeană a Drepturilor Omului, articolul 6 alineatul (1); Avizul CCJE nr. 14 (2011), aliniatul 32.

² Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 10.

³ Carta drepturilor fundamentale a UE, art.47; Convenția interamericană a drepturilor omului, art. 8; Mount Scopus International Standards of Judicial Independence (2008, modificat în 2012), principiul 1.1.

⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) *Airey împotriva Irlandei* (1979) 2 EHRR 305; *Tolstoy- Miloslavsky împotriva Regatului Unit* (1995) 20 EHRR 442 la [59].

⁵ Avizul CCJE nr. 14 (2011), punctele 5, 15, 19, 25 și 27.

cereri unitare sau ca proceduri colective. Aceasta se aplică, de asemenea, formelor tradiționale de litigiu, precum și numărului tot mai mare de noi forme de litigiu care decurg din dezvoltarea piețelor digitale, a comerțului electronic și a infrastructurii informatice.

12. Statele se confruntă, de asemenea, cu provocări emergente în ceea ce privește înfăptuirea justiției și, prin aceasta, menținerea statului de drept. Urgențele publice și naționale, indiferent dacă sunt legate de sănătate, cum ar fi pandemia de COVID-19 sau alte stări de urgență, reprezintă provocări semnificative pentru buna administrare a justiției. Tehnologia și, în special, instrumentele de date, fie că este vorba de depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice, de sistemele de urmărire și gestionare a cazurilor sau de utilizarea videoconferințelor sau a altor mijloace, oferă mijloacele prin care statele pot asigura funcționarea corespunzătoare a justiției, adică pot să asigure funcționarea justiției în conformitate cu legea. Este, de asemenea, un mijloc prin care poate face față acestor provocări diverse.
13. În sens mai larg, tehnologia oferă, de asemenea, o bază pe care sistemele judiciare ar putea, în principiu, să dezvolte un rol mai larg decât asigurarea justiției în conformitate cu legea. Aceasta ar putea ajuta sistemele judiciare să faciliteze justiția preventivă, adică să prevină litigiile prin identificarea cauzelor acestora și luarea de măsuri proactive pentru a reduce perspectiva apariției acestor cauze în viitor⁶. De exemplu, acest lucru ar putea fi realizat prin extragerea de date privind dosarele din hotărârile judecătorești aflate la dispoziția publicului sau de date anonimizate din înțelegerile părților pentru a identifica cauzele generale ale litigiilor. Aceste date ar putea fi apoi analizate și ar putea sta la baza reformei legislative, ceea ce ar putea contribui la reducerea perspectivei ca astfel de litigii să apară în viitor. De asemenea, le-ar putea ajuta să promoveze soluționarea consensuală prin soluționarea alternativă și/sau online a litigiilor⁷. Ambele mecanisme ar putea fi facilitate prin utilizarea instrumentelor de date, cum ar fi sistemele de gestionare a dosarelor de către sistemele judiciare. Promovarea unuia sau a ambelor ar putea juca, în special, un rol important în reducerea presiunii resurselor asupra instanțelor și a sistemelor judiciare prin reducerea numărului de litigii care necesită gestionarea și judecarea cauzelor⁸.

IV. Utilizări specifice ale tehnologiei

14. Prezenta secțiune prezintă mai multe utilizări specifice ale tehnologiei: instrumente de date, depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice, sisteme de urmărire a dosarelor și de gestionare a dosarelor, audieri la distanță și hibride.

A) Instrumente de date

15. Există o gamă largă de instrumente de date utilizate de sistemele judiciare.

(i) Administrarea și gestionarea dosarelor

16. La un nivel de bază, instrumentele de date includ traducerea limbilor străine sau a probelor, serviciile de dictare vocală și de transcriere, înregistrarea digitală a notelor

⁶ R. Susskind, *Online Courts and the Future of Justice*, (OUP, 2019) la 113-115, unde este menționată în contextul dezvoltării instanțelor online ca „promovarea sănătății juridice”.

⁷ Aceasta include acordurile din cursul procedurii de executare: Recomandarea Rec(2003)17 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind executarea.

⁸ Alassini (Environment and consumers) [2010] 3 CMLR 17 la [64]-[65]; Menini and Rampanelli (Approximation of laws Consumer protection: Judgment) [2017] EUECJ C-75/16 (14 iunie 2017) la [61].

judiciare, a hotărârilor judecătorești și a ordonanțelor. Acestea pot facilita, de asemenea, pregătirea documentelor (inclusiv notele privind dosarul), evaluarea probelor, acestea din urmă, de exemplu, prin intermediul tehnologiei de divulgare electronică. Acestea pot crește eficiența administrării dosarelor.

17. În sens mai larg, extragerea datelor din documentele cauzei poate fi analizată prin instrumente de date pentru a contribui la promovarea accesului la justiție prin furnizarea de informații mai accesibile publicului⁹. Acest lucru poate contribui la creșterea eficienței și accesibilității sistemului juridic, în special pentru cei care nu dispun de cunoștințe sau resurse juridice extinse. Autoritățile judiciare pot utiliza aceste date pentru a ajuta consiliul judiciar și administratorii instanțelor să identifice și să analizeze caracteristicile părților în litigiu. Acest tip de analiză poate contribui la identificarea barierelor în calea accesibilității pentru părțile care au caracteristici¹⁰ sau vulnerabilități specifice. Ulterior, aceasta poate fi utilizată de sistemele judiciare ca bază probatorie solidă pentru redefinirea și reformarea procedurilor, în conformitate cu principiul nediscriminării și cu articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).
18. Instrumentele de date pot extrage și furniza o bază pentru analiza informațiilor referitoare la cazuri pentru a promova trierea eficace a dosarelor. Acestea pot ajuta judecătorii și administratorii instanțelor să identifice procedurile care ar putea fi adecvate pentru proceduri simplificate sau reduse, permițându-le să fie prelucrate în mod automat și/sau să fie soluționate prin intermediul unor mecanisme simplificate de adoptare a unei hotărâri judecătorești.

(ii) Promovarea înțelegerii părților

19. Instrumentele de date pot ajuta, de asemenea, sistemele judiciare să promoveze înțelegerea părților. Analiza caracteristicilor dosarelor ar putea ajuta sistemele judiciare să ofere părților orientări cu privire la formele potențial adecvate ale procesului de soluționare amiabilă.
20. Acestea ar putea fi utilizate, de asemenea, pentru a promova înțelegerea părților prin aplicarea instrumentelor de negociere electronică sau de mediere electronică. Astfel de proceduri pot fi încorporate în procedurile judiciare sau pot fi puse la dispoziție prin intermediul site-urilor internet ale instanțelor¹¹. Înțelegerea părților, nu în ultimul rând prin negociere, ar putea fi promovată și prin utilizarea IA pentru a anticipa rezultatul potențial al procedurilor. Aceasta poate fi încorporată în sistemele de gestionare a dosarelor.

(iii) Adoptarea deciziei

21. Instrumentele de date au potențialul de a juca un rol amplu în sprijinirea procesului decizional judiciar.
22. La nivel elementar, instrumentele de date contribuie la promovarea unei cercetări juridice mai rapide și mai eficiente din punctul de vedere al costurilor, precum și la pregătirea hotărârilor judecătorești și a ordonanțelor de către judecători. De asemenea, acestea ar putea contribui la identificarea probelor relevante, precum și la furnizarea de modele de documente judiciare prin extragerea de informații din

⁹ Acest lucru ar putea fi facilitat, de exemplu, prin utilizarea procesării limbajului natural (NLP).

¹⁰ Precum cele menționate la articolul 14 din CEDO.

¹¹ The Civil Resolution Tribunal (British Columbia, Canada).

dosare.

23. Utilizarea sistemelor expert sau a sistemelor bazate pe învățarea automată (IA de sprijin) ar putea, de asemenea, să sprijine procesul decizional judiciar. Acestea pot fi în măsură să furnizeze judecătorilor evaluări ale fondului cauzei și/sau rezultate preconizate ale procedurilor. Fiind în măsură să ofere judecătorilor evaluări ale fondului cauzei, acestea ar putea fi un mijloc de a-i ajuta pe judecători să își evalueze concluziile.
24. Acestea pot fi utilizate pentru a sprijini procesul decizional judiciar în alte moduri. Disponibilitatea hotărârilor judecătorești și a legislației reprezintă o formă de bază a instrumentului de date. Acestea variază în practică de la site-uri web generice care conțin pur și simplu jurisprudență și legislație cu funcționalități de bază de căutare a cuvintelor cheie și a textului la baze de date mai sofisticate care oferă linkuri hipertext eficiente către altă jurisprudență și legislații. Acestea sunt, în general, puse la dispoziție de statele membre sau de întreprinderi private; acestea din urmă tind să ofere instrumente mai sofisticate. Atunci când sunt puse la dispoziție de către sistemele judiciare, ambele instrumente au rolul de a asigura un proces decizional judiciar eficace și contribuie, de asemenea, la asigurarea responsabilității democratice a sistemului judiciar. Aceste instrumente contribuie la responsabilitate prin asigurarea posibilității publicului de a avea acces la hotărârile judecătorești¹².
25. În cazul în care astfel de documente pot fi citite automat de către sisteme informatice, se poate construi pe baza funcționalității cuvintelor cheie de bază. Sistemele bazate pe învățarea automată pot fi capabile să furnizeze căutări între hotărârile judecătorești și în cadrul acestora. Acest lucru ar putea oferi autorităților judecătorești acces la forme inteligente de cercetare juridică, sporind capacitatea acestora de a analiza un cadru juridic complex, inclusiv statutele și reglementările administrative, precum și jurisprudența europeană, națională și comparativă și instrumentele juridice neobligatorii. Acest lucru poate contribui la dezvoltarea procesului de adoptare a deciziilor judiciare.
26. Cercetarea inteligentă ar putea oferi acces la argumente noi sau neidentificate anterior. Cunoașterea unor astfel de argumente de către părți le poate ajuta să îmbunătățească calitatea și creativitatea observațiilor lor, contribuind astfel la calitatea procesului decizional judiciar.
27. În schimb, o astfel de analiză ar putea ajuta judecătorii să identifice argumentele care sunt utilizate în mod obișnuit de părți cu privire la anumite aspecte, dar și să identifice hotărârile referitoare la aceste aspecte. O astfel de asistență poate spori încrederea în sistemul judiciar și legitimitatea acestuia prin promovarea consecvenței în procesul decizional.

B) Depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice

28. Depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice reprezintă o condiție prealabilă de bază pentru utilizarea eficace a tehnologiei în sistemele judiciare. Acestea stau la baza sistemelor de sprijin judiciar. Astfel de procese sunt utilizate pe scară largă, fie ca parte a sistemelor mixte (în format fizic, dar și prin dosare electronice și proceduri electronice), fie ca parte a sistemelor exclusiv electronice. Acestea includ, de asemenea, utilizarea semnăturilor electronice sau a mărcilor

¹² Avizul CCJE12 nr. 18 (2015), paragrafele 27-28 și 32. Întreprinderile private pot să ofere și chiar oferă acces la astfel de informații.

temporale electronice pe documente și proceduri efectuate electronic.

29. Această tehnologie poate fi utilizată în toate etapele procedurii. Procedurile pot fi inițiate online prin depunere electronică. Serviciul poate fi efectuat electronic, fie prin e-mail, o aplicație web (App) sau alte forme de tehnologie. Sistemele de urmărire și gestionare a dosarelor sunt facilitate prin proceduri electronice și dosare digitale de gestionare a cazurilor. Executarea silită ar putea fi efectuată, de asemenea, prin proceduri electronice, indiferent dacă sunt efectuate de către sau în numele unei instanțe sau de către o parte terță, cum ar fi un executor judecătoresc¹³. Utilizarea acestei tehnologii are mai multe beneficii.
30. Utilizarea lor poate promova, de asemenea, standardizarea administrativă și procedurală la nivelul instanțelor de prim grad de jurisdicție și de apel. Standardizarea poate duce la o alocare mai rentabilă și mai eficientă a personalului administrativ care sprijină sistemele judiciare.
31. Utilizarea lor poate duce, de asemenea, la reevaluarea procedurilor. Cele inutile și ineficiente pot fi eliminate, reducând din nou costurile și timpul administrativ. De exemplu, documentele pe suport de hârtie nu vor mai trebui depuse, recuperate sau transportate. Dosarele electronice sunt disponibile în orice moment sau locație. Acest lucru poate permite o gestionare mai eficientă a cauzelor judiciare. De asemenea, aceasta poate promova, eventual, modele de lucru mai flexibile în rândul sistemului judiciar.
32. Utilizarea unei astfel de tehnologii poate duce, de asemenea, la un acces mai rentabil și mai eficient al părților și al avocaților acestora la documentele cauzei. Astfel, sistemul judiciar poate fi ajutat să promoveze un acces mai vast la justiție. Prin furnizarea mijloacelor de acces la procese dintr-un birou, de la domiciliu sau în alt mod, se poate asigura, în special, o mai mare egalitate procedurală.

C) Sisteme de urmărire și de gestionare a dosarelor

33. Utilizarea sistemelor de urmărire și de gestionare a dosarelor, ca parte a sistemelor de asistență judiciară, îndeplinește o serie de funcții.

(i) Administrare

34. Informațiile privind gestionarea administrativă și judiciară pot fi extrase din aceste sisteme. Acest lucru poate contribui la facilitarea evaluării, de către autoritățile judecătorești, a utilizării resurselor judiciare și ale instanței. Acesta poate furniza date eficiente pentru stabilirea și aplicarea indicatorilor-cheie de performanță pentru sistemele de justiție, de exemplu în ceea ce privește eficiența, raportul cost-eficacitate și accesibilitatea¹⁴.
35. Astfel de măsuri pot promova alocarea mai informată a resurselor, planificarea bugetului și a fluxului de lucru (inclusiv alocarea eficiente a activității către judecători

¹³ Printre persoanele însărcinate cu executarea se numără, de exemplu, executorii judecătorești și "huissiers de justice".

¹⁴ Indicatorii-cheie de performanță (ICP) reprezintă un mijloc prin care performanța poate fi evaluată. Acestea se bazează pe date cuantificabile. În ceea ce privește sistemul judiciar, indicatorii-cheie de performanță ar putea, de exemplu, să se refere la perioada de timp necesară pentru pronunțarea unei hotărâri după încheierea procedurilor. A se vedea, de asemenea, Orientările Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) privind măsurarea calității justiției (2016).

și administratorii instanțelor) și planificarea viitoare a resurselor¹⁵. Acest lucru poate fi benefic în special în cazul în care aceste sisteme sunt interoperabile la nivelul întregului sistem de justiție. De asemenea, poate facilita o abordare holistică și o evaluare a gestionării resurselor cu privire la toate aspectele sistemului de justiție.

36. În cazul în care informațiile din sistemele de urmărire și gestionare a dosarelor sunt puse la dispoziția publicului, de exemplu prin intermediul registrelor publice online, al listelor și al informațiilor privind audierile, sistemele judiciare își pot consolida, de asemenea, răspunderea publică.

(ii) Programarea eficientă a orarelor și a ședințelor de judecată

37. La un nivel de bază, aceste sisteme pot facilita mai ușor orarele procedurale de către autoritățile judecătorești. Pur și simplu, acest lucru poate fi realizat prin asigurarea unui acces mai ușor la informațiile privind stadiul și evoluția procedurilor individuale.
38. La un nivel mai avansat, astfel de sisteme pot optimiza programarea orară și ședințelor de judecată. IA de sprijin ar putea fi folosită pentru a determina utilizarea optimă a timpului instanțelor și al judecătorilor pentru a se ocupa de fiecare set de proceduri pentru care sunt responsabili. Aceasta ar putea include furnizarea de modele de calendare procedurale sau de instrucțiuni pentru fiecare caz în parte.

(iii) Repartizarea dosarelor

39. Sistemele de programare pot oferi, de asemenea, posibilitatea distribuirii automate a dosarelor către judecători prin aplicarea unor criterii convenite de autoritățile judecătorești și care fac obiectul controlului și deciziei judecătorilor. Acest lucru poate contribui, de asemenea, la facilitarea utilizării optime a clădirilor instanțelor și a sălilor de judecată.

(iv) Monitorizarea conformității

40. Odată stabilit un calendar procedural optim, sistemele de gestionare a dosarelor pot fi folosite pentru o monitorizare a conformității eficiente și din punctul de vedere al costurilor¹⁶. Acestea pot oferi judecătorilor și părților notificări automate cu privire la viitoarele termene procedurale. Astfel de notificări pot facilita o gestionare eficientă. Ele sunt, de asemenea, în măsură să inducă conformarea. Totodată, acestea pot avertiza judecătorii cu privire la documentele depuse. Pe lângă promovarea economiei și a eficienței, astfel de măsuri pot promova îndeplinirea la timp a justiției de către sistemele judiciare, care, la rândul lor, pot promova eficiența judecătorești și a executării hotărârilor judecătorești.
41. Automatizarea, în special în ceea ce privește cerințele de conformitate, și furnizarea de informații standardizate judecătorilor pot promova o mai mare coerență în gestionarea dosarelor. Prin urmare, acest lucru poate consolida legitimitatea sistemului judiciar și încrederea publicului în acesta.

(v) Gestionarea cererilor colective

42. Sistemele de gestionare a dosarelor pot promova, de asemenea, identificarea,

¹⁵ „Tehnologii digitale pentru o mai bună justiție – Un set de instrumente de acțiune (2020)” al Băncii Interamericane de Dezvoltare, la 22-23.

¹⁶ Trebuie remarcat faptul că eficiența și economia nu sunt scopuri în sine. Acestea reprezintă un mijloc de promovare a accesului la justiție

gruparea și gestionarea cauzelor tip și/sau a cererilor colective.

43. În cazul unui număr mare de acțiuni individuale care ridică probleme de drept sau de fapt identice sau similare, sistemele de gestionare a cauzelor pot contribui la reducerea presiunii resurselor asupra instanțelor și judecătorilor prin identificarea și gruparea acestora ca acțiuni colective, care, în consecință, pot fi transferate, prin intermediul procedurii, unei singure instanțe și pot fi gestionate ca o acțiune colectivă, de grup sau de reprezentare.
44. Gestionarea automată a unor astfel de dosare poate, prin urmare, să promoveze administrarea și determinarea eficace, eficientă din punctul de vedere al costurilor și proporțională a acestora. De asemenea, poate promova sisteme eficiente de înțelegere între părți la un nivel mare. Identificarea și gruparea rapidă a unor astfel de cauze promovează coerența jurisprudenței, deoarece reduce riscul ca aceleași chestiuni de fapt sau de drept sau chestiuni de fapt sau de drept similare să fie soluționate în mod diferit de judecători diferiți.
45. Gestionarea eficientă poate fi, de asemenea, promovată prin identificarea unei singure cereri dintr-un număr mare de cereri similare, care ar putea fi soluționată ca un test sau cauză pilot. Acest lucru poate fi facilitat prin instrumente de date care extrag informații din dosarele înregistrate pentru a identifica cele mai adecvate cauze pentru a fi judecate conform acestui raționament.

(vi) Identificarea și evaluarea problemelor și a probelor

46. Instrumentele de date, cum ar fi cele utilizate în tehnologiile predictive¹⁷ (divulgare electronică sau descoperire electronică) în cadrul unui sistem de asistență judiciară, pot fi utilizate pentru a identifica elementele-cheie de probă care au fost încărcate în sistemul de gestionare a cazurilor de către părți. Acest lucru le poate permite judecătorilor să identifice și să analizeze mai eficient aspectele factuale.
47. O astfel de tehnologie este deosebit de importantă în ceea ce privește probele electronice. Acest lucru este valabil în special în cadrul procedurilor penale, cum ar fi infracțiunile „gulerelor albe” și în cazul în care analiza datelor de pe telefonul mobil se referă la infracțiuni împotriva persoanei. Fără utilizarea unei astfel de tehnologii, examinarea și evaluarea unor astfel de dovezi devin din ce în ce mai consumatoare de resurse și de timp. Gestionarea automată a cazurilor ar putea apoi să contribuie la stabilirea faptelor judiciare în astfel de cazuri. Astfel, aceasta poate îmbunătăți precizia judecății, precum și reducerea costurilor și a timpului necesar judecării cauzei.

(vii) Justiție deschisă și responsabilitate

48. Punerea la dispoziția publicului și a mass-mediei a informațiilor privind urmărirea dosarelor permite un control eficace al naturii și al tipurilor de litigii care sunt aduse în fața instanțelor, precum și al hotărârilor și ordonanțelor. Acesta permite examinarea progresului cazului. Prin urmare, aceste sisteme reprezintă, de asemenea, un mijloc prin care sistemele judiciare pot promova o transparență a responsabilității procedurale¹⁸.
49. Sistemele automatizate de gestionare a dosarelor pot asigura, de asemenea,

¹⁷ Cum ar fi codare predictivă, care este utilizată de părți în unele state membre pentru a efectua divulgarea.

¹⁸ Avizul CCJE18 nr. 18 (2015), punctele 27-30.

punerea în aplicare eficace a oricăror derogări necesare de la principiul justiției deschise. Astfel, acestea pot ajuta autoritățile judecătorești să asigure respectarea oricăror obligații care decurg în acest sens din articolele 6 și 8 din CEDO.

D) Audieri în format hibrid

50. Audio și videoconferințele sunt mijloace consacrate de desfășurare a audierilor, indiferent de obiectul acestora. Acestea permit organizarea de audieri hibride sau la distanță.
51. Cu toate acestea, pandemia de COVID-19 a extins în mod semnificativ utilizarea acestei tehnologii. Statele fie dezvoltă și utilizează tehnologii proprii, fie utilizează tehnologii disponibile în comerț pentru a organiza astfel de audieri. Utilizarea lor are mai multe beneficii potențiale.
52. Acestea pot reduce costurile și timpul necesar pentru derularea procedurilor. Acestea pot facilita o programare mai eficientă a audierii, eliminând în același timp timpul de deplasare și de așteptare în clădirile instanțelor. Acest lucru poate promova proporționalitatea procedurii. O audiere fizică poate genera costuri financiare și temporale disproporționate în cadrul unor audieri scurte, pe suport de hârtie, intermediare sau de gestionare a dosarelor. Același lucru se poate spune și despre audierile care implică doar o argumentație juridică. Utilizarea lor poate promova astfel accesul la justiție.
53. Audierile hibride pot promova, de asemenea, participarea efectivă atât a judecătorilor, cât și a părților. Mai precis, în ceea ce privește judecătorii, aceștia pot contribui la promovarea unor modele de lucru cu fracțiuni de normă și flexibile. Prin urmare, acestea pot spori satisfacția profesională și oportunitățile de carieră în cadrul autorității judecătorești.
54. În ceea ce privește judecătorii și părțile, aceștia pot facilita participarea la audieri în cazul în care caracteristicile lor personale, starea lor de sănătate sau alte circumstanțe ar putea, în caz contrar, să facă dificilă participarea la o audiere fizică. O parte vulnerabilă, în special în cadrul procedurilor penale sau familiale, poate, de exemplu, să participe de la distanță, de la domiciliul său sau dintr-o altă parte a clădirii instanței. Același lucru este valabil, în general, și pentru persoanele cu handicap. Audierile hibride pot promova astfel egalitatea procedurală, precum și accesul la justiție în general.

V. Provocările care decurg din utilizarea tehnologiei

55. Articolul 6 din CEDO prevede, printre altele, existența unui sistem judiciar independent¹⁹. Aceasta impune ca autoritatea judecătorească să fie independentă de puterea executivă²⁰ și de cea legislativă. De asemenea, aceasta trebuie să fie independentă de părțile în litigiu²¹. Autoritatea judecătorească trebuie să fie, de asemenea, imparțială²². În ambele cazuri, autoritatea judecătorească trebuie nu numai să fie independentă și imparțială, ci și să fie percepută ca atare²³.

¹⁹ Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 9; CCJE Magna Carta judecătorilor (Principii fundamentale) [CCJE (2010)3], alineatele 2-3.

²⁰ *Sovtransavto Holding împotriva Ucrainei* [2002] CEDO 626 la [80].

²¹ *Ringeisen împotriva Austriei* [1971] CEDO 2 la [95].

²² *Kyprianou împotriva Ciprului* [2005] CEDO 873 la [118]; *Piersack împotriva Belgiei* [1982] CEDO 6 la [30].

²³ *Sramek împotriva Austriei* [1984] CEDO 12 la [42]; *Kyprianou împotriva Ciprului* [2005] CEDO 873

Independența sistemului judiciar, atât în ceea²⁴ ce privește aspectele sale instituționale, cât și cele individuale, nu există pentru beneficiul autorității judecătorești, acest lucru fiind valabil și în cazul imparțialității.

(A) Provocări de fond

(i) Contestarea independenței autorității judecătorești

56. Punerea în aplicare a reformei tehnologice este, în mai multe state membre, responsabilitatea puterii executive. CCJE a recunoscut anterior că sistemele judiciare ar trebui să aibă în mod corespunzător un rol și o responsabilitate în acest sens pentru a asigura independența autorității judecătorești²⁵. Potențialul concepției tehnologice de a modela accesul la justiție, fie conștient, fie inconștient, nu poate fi subestimat. Instrumentele de date utilizate pentru elaborarea indicatorilor-cheie de performanță ar putea fi utilizate pentru a submina gestionarea dosarelor judiciare, prin impunerea unor obiective bazate pe eficiență, care sunt ostile autonomiei în procesul decizional judiciar. În plus, acestea ar putea fi utilizate pentru a critica în mod necorespunzător membrii autorității judecătorești care nu au reușit să îndeplinească astfel de obiective, subminând atât independența individuală, cât și cea instituțională a sistemului judiciar. În plus, dezvoltarea unor sisteme bazate pe tehnologie prin care se adoptă măsuri automatizate sau se formulează instrucțiuni automatizate sau care utilizează IA pot reduce autonomia judiciară în procesul decizional. În cazuri extreme, acestea pot acționa în moduri care contravin statului de drept.
57. Măsurile eficiente de securitate și protecție a datelor necesită o supraveghere eficientă și independentă a tehnologiei utilizate de autoritatea judecătorească, așa cum se întâmplă în general în societate²⁶. O astfel de supraveghere ar putea prezenta un risc semnificativ pentru independența sistemului judiciar dacă ar fi efectuată de un organism executiv sau de reglementare, cum ar fi o autoritate națională de supraveghere a protecției datelor, iar nu de un organism din cadrul sistemului judiciar.
58. În ceea ce privește IA, aceasta prezintă mai multe provocări la adresa independenței autorității judecătorești. Sistemul algoritmic poate submina independența autorității judecătorești în cazul în care sistemul judiciar nu dispune de informații și de o supraveghere eficace cu privire la acești algoritmi. Acest lucru se poate întâmpla în special atunci când proiectarea și punerea în aplicare sunt încredințate de statele membre către întreprinderi private, nu în ultimul rând deoarece controlul IA tinde să fie concentrat în mâinile unui număr mic de întreprinderi. Aceasta este o situație insidioasă și gravă care rezultă din riscurile ce decurg din proiectare. De asemenea, în cazul în care sistemele de gestionare a cazurilor utilizează IA pentru a programa ședințele de judecată, aceasta poate face acest lucru în modalități subiective cu privire la stabilirea listelor privind ședințele, subminând controlul judiciar asupra

la [121]. A se vedea, în ceea ce privește UE, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses [2018]* CJUE C-64/16 la [44].

²⁴ Recomandarea Consiliului Europei (2010)12 privind judecătorii: independența, eficiența și responsabilitățile, capitolele 2 și 3, în cazul în care aceste distincții sunt denumite independență externă și, respectiv, internă.

²⁵ Avizul25 CCJE nr. 14 (2011), punctele 32 și 36.

²⁶ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

acestei funcții²⁷.

59. Utilizarea IA pentru a sprijini gestionarea dosarelor sau pentru a sprijini procesul decizional judiciar poate fi lipsită de transparență în ceea ce privește informațiile utilizate de o astfel de tehnologie și modul în care acestea sunt utilizate. Transparența redusă poate împiedica răspunderea explicativă și răspunderea judiciară prin procedura căilor de atac a autorității judecătorești²⁸. Acest lucru poate pune sub semnul întrebării independența sistemului judiciar și legitimitatea acestuia, atât la nivel individual, cât și instituțional.
60. Procesul de luare a deciziilor judiciare reprezintă o activitate care presupune o înaltă calificare. Este nevoie de o pregătire și de o experiență semnificative. Utilizarea instrumentelor de date ca înlocuitor pentru cercetarea juridică și a IA de sprijin pentru a ajuta judecătorii să ia decizii poate submina capacitatea unui judecător de a cerceta și de a lua decizii. Utilizarea programării predictive poate, de exemplu, să submineze capacitatea unui judecător de a stabili ce sunt și ce nu sunt probe relevante și poate afecta în mod negativ capacitatea acestuia de a evalua forța probantă a probelor. Deși aceste instrumente sunt menite să sprijine procesul decizional judiciar, ele pot reduce, în timp, competențele și experiența judecătorilor.
61. O posibilă consecință a faptului că judecătorii nu mai sunt în măsură să identifice și să evalueze forța probelor este că aceștia ar putea deveni dependenți de asistența tehnologică. Dacă abilitățile și experiența lor în colectarea și identificarea probelor și în domeniile similare ar fi diminuate de dependența de tehnologie, cum ar fi codarea predictivă, independența individuală și autonomia judiciară, ar putea fi reduse. Astfel, ceea ce se intenționează a fi un sprijin poate deveni decizia *de facto*. Acest lucru poate fi deosebit de problematic în cazul în care o astfel de asistență oferă judecătorilor o evaluare a normelor decizionale pe baza tendințelor generale din cadrul autorității judecătorești; o problemă care s-ar consolida automat pe măsură ce mai mulți judecători urmează tendința identificată de instrumentele de date. În sens mai larg, acest lucru reprezintă o amenințare la adresa independenței instituționale, deoarece ar plasa, de fapt, procesul decizional în mâinile celor care concep instrumentele de date.

(ii) Condiția privind un proces echitabil

62. Tehnologia ridică mai multe provocări în ceea ce privește capacitatea sistemului judiciar de a asigura dreptul părților la un proces echitabil garantat de articolul 6 din CEDO.
63. Utilizarea instrumentelor de date, în special în cazul în care implică IA de sprijin, poate afecta negativ capacitatea autorității judecătorești de a asigura un proces echitabil pentru părți. Instrumentele de date, cum ar fi roboții pentru discuții, pot produce rezultate false, de exemplu pot crea o jurisprudență fictivă care poate duce la erori judiciare. Utilizarea IA poate submina, de asemenea, controlul autorității judecătorești asupra repartizării cauzelor.
64. Cu toate acestea, este necesar să se acorde atenție audierilor hibride. Este posibil ca accesul la justiție să nu fie la fel de ușor de realizat în cazul proceselor sau al audierilor finale, în special în cazul în care acestea implică obținerea și evaluarea probelor cu martori. În această din urmă situație, poate fi necesar, în funcție de circumstanțe, să

²⁷ Părtinirea ar putea face ca repartizarea dosarelor să nu fie făcută în mod aleatoriu, ci în funcție de caracteristicile părților.

²⁸ Avizul CCJE28 nr. 18 (2015), punctele 27-29.

se organizeze o audiere fizică pentru a obține și a verifica probele și pentru a asigura un proces echitabil, întrucât acesta este cea mai eficientă modalitate prin care se poate realiza acest lucru.

65. Audiurile hibride prezintă, de asemenea, riscul ca părțile și martorii să fie instruiți de persoane care nu sunt filmate de camera video, ceea ce poate corupe procesul. De asemenea, există riscul ca audierile să nu asigure egalitatea armelor. Participarea diferențiată poate aduce beneficii sau dezavantaje unui tip de participant față de altul, în special în cazul în care martorii sunt evaluați, în funcție de prezența lor fizică în instanță sau de participarea lor prin audio sau videoconferință. În cadrul procedurilor penale, în cazul în care un inculpat participă prin videoconferință, iar avocatul său nu este prezent în persoană cu acesta, pot apărea întrebări cu privire la posibilitatea acestuia de a obține consiliere juridică în condiții de confidențialitate deplină în cursul unei audieri²⁹.
66. Audioconferințele și videoconferințele prezintă, de asemenea, un risc pentru capacitatea autorității judecătorești de a-și îndeplini datoria de a asigura o justiție deschisă. Tehnologia poate inhiba acest lucru dacă accesibilitatea nu este asigurată în mod eficient³⁰. În schimb, accesul prea larg al publicului și al mass-media la audierile organizate prin videoconferință poate crea presiune asupra judecătorilor. Natura și calitatea controlului constant în situația în care toate audierile sunt puse la dispoziție online pot inhiba procesul decizional judiciar, nu în ultimul rând prin compromiterea unei zone esențiale de confidențialitate și reflecție de care judecătorii au nevoie pentru a-și îndeplini în mod eficace responsabilitățile.
67. O trecere semnificativă de la audierile fizice la cele hibride sau la distanță poate submina, de asemenea, statutul constituțional al procesului judiciar, în special în ceea ce privește natura sa simbolică³¹. Participarea la proceduri de acasă, dintr-un automobil sau dintr-un spațiu public poate să submineze înțelegerea de către societate a importanței civice a procedurilor. Statutul și legitimitatea sistemului judiciar la nivel instituțional ca parte a statului pot fi astfel prejudiciate. În ceea ce privește procedurile individuale, acest lucru poate face ca participanții să nu ia procedurile atât de în serios pe cât ar trebui. Acest lucru poate avea un impact negativ asupra naturii și calității probelor, în special a probelor depuse de martori sub jurământ, ceea ce poate compromite, de asemenea, capacitatea sistemului judiciar de a asigura procese echitabile.

(B) Alte provocări

(i) Provocarea privind proiectarea

68. Tehnologia ar putea fi încorporată în instanțe și în sistemele judiciare în mai multe moduri. Ar putea replica procesele pre-digitale. Riscul inerent este că o tendință spre statu-quo ar încorpora în sistemele viitoare orice deficiențe de proiectare existente în practicile și procedurile actuale. În cazul în care automatizarea urmează să fie adoptată, trebuie să se aibă grijă pentru a testa dacă ceea ce se face în prezent ar trebui să fie replicat în mod corespunzător din punct de vedere tehnologic. În plus, unele forme de tehnologie, în special cele prevăzute pentru urmărirea cazurilor și deciziile de gestionare a dosarelor, pot necesita, de asemenea, contribuții din partea

²⁹ *Sakhnovskiy împotriva Rusiei* [2010] CEDO 1673; *Sakhnovskiy/Rusia* ([2018] CEDO 966; *Marcello Viola împotriva Italiei* (nr. 45106/04) (5 octombrie 2006) la [67]-[77]; *Gorbunov împotriva Rusiei* [2016] CEDO 231.

³⁰ *Micallef împotriva Maltei* [2009] CEDO 1571.

³¹ Avizul CCJE nr. 14 (2011), punctul 6.

sistemului judiciar pentru a asigura o proiectare adecvată. Trebuie să se acorde atenție pentru a se asigura că astfel de contribuții sunt furnizate.

69. În plus, utilizarea tehnologiei ar putea extinde rolul autorității judecătorești. Acest lucru ar putea fi realizat permițând sistemelor judiciare să includă justiția preventivă și consensuală în procesele judiciare. În acest caz, există riscul ca rolul constituțional al sistemelor judiciare să fie subminat. Rolul constituțional al autorității judecătorești ar putea fi confundat cu cel al unui serviciu de soluționare a litigiilor, al unui serviciu pentru consumatori.
70. Tehnologia nu este neutră din punctul de vedere al proiectării. Aceasta prezintă riscul inherent al proiectării, punerii în aplicare și utilizării discriminatorii. Proiectarea poate discrimina părțile pe motive de rasă, etnie, sex sau gen. De asemenea, poate afecta de exemplu, neurodiversitatea sau persoanele cu deficiențe de vedere sau de auz. Acest lucru poate apărea fie prin concepția discriminatorie, fie prin utilizarea datelor în sistemele de sprijin judiciar, care este ea însăși discriminatorie sau ambele. De asemenea, aceasta poate împiedica accesul la justiție al persoanelor dezavantajate din punct de vedere tehnologic, în cazul în care acestea nu pot nici să utilizeze, nici să acceseze tehnologia în mod eficient.
71. Prin urmare, provocarea principală constă în asigurarea conformității proiectării tehnologice cu principiul nediscriminării și cu articolele 6 și 8 din CEDO, menținând în același timp statutul constituțional al autorității judecătorești.

(ii) Provocarea legată de implementare

72. Proiectarea eficientă trebuie să fie completată de o punere în aplicare eficientă, care necesită implicarea activă, participarea și formarea ulterioară a judecătorilor.
73. Pentru ca utilizarea tehnologiei să permită obținerea pe deplin a beneficiilor economice și de eficiență este necesar ca depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice, precum și sistemele de urmărire și gestionare a dosarelor să fie interoperabile în întregul sistem de justiție. Lipsa interoperabilității poate face ca astfel de sisteme să devină ineficiente. În cel mai rău caz, această situație poate duce la abandonarea implementării.
74. Punerea în aplicare poate fi, de asemenea, afectată de suprasolicitare. În loc să se urmărească punerea în aplicare a schimbărilor tehnologice într-un ritm măsurat, este posibil să pună în aplicare o reformă la scară largă într-un interval de timp prea ambițios. Cu cât este mai mare gradul și natura reformei la un moment dat, cu atât este mai mare riscul ca aceasta să eșueze și, în consecință, să fie abandonată sau, în cel mai bun caz, pusă în aplicare parțial și într-un mod neadecvat.

(iii) Provocarea finanțării

75. CCJE a subliniat anterior importanța fundamentală a unei finanțări adecvate pentru a permite autorității judecătorești să își îndeplinească funcția ca parte a statului³². Utilizarea sporită a tehnologiei nu ar trebui văzută ca un mijloc de reducere a cheltuielilor statului pentru instanțe și pentru sistemul judiciar. Punerea în aplicare a schimbărilor tehnologice implică o serie de costuri asociate care trebuie luate în considerare cu atenție și care trebuie finanțate în mod eficient.
76. Finanțarea continuă și certă este, de asemenea, necesară atunci când tehnologia se

³² Avizul nr. 2 al32 CCJE (2001).

află într-o etapă de stabilizare. Tehnologia trebuie să fie actualizată. Judecătorii și administratorii au nevoie de formare periodică. Acest lucru implică un cost continuu. În plus, administratorii și specialiștii IT angajați de instanțe pentru a permite sistemului judiciar să folosească, să întrețină și să actualizeze tehnologia pot avea nevoie în mod special de salarii mai mari, având în vedere competențele lor sporite în domeniul tehnologiei informației. Acest lucru va trebui să fie luat în considerare pentru asigurarea finanțării, absența acesteia putând face ca sistemele judiciare să nu poată utiliza tehnologia în mod eficient.

(iv) Provocarea privind protecția, securitatea și accesibilitatea datelor

77. Utilizarea sporită a tehnologiei implică prelucrarea pe scară largă a datelor, care poate interfera cu drepturile protejate în temeiul articolului 8 din CEDO, inclusiv cu protecția datelor cu caracter personal³³. În ceea ce privește proiectarea, punerea în aplicare și utilizarea tehnologică, aceste drepturi ar trebui protejate. Astfel de măsuri ar trebui, de asemenea, să protejeze împotriva riscurilor de securitate. Acest lucru este valabil în special în cazul datelor sensibile referitoare la cazuri în cadrul procedurilor penale și familiale. Divulgarea accidentală sau actele răuvoitoare ale actorilor rău-intenționați pot compromite securitatea datelor și, în special, confidențialitatea datelor din justiție.
78. Defectarea sistemului reprezintă un risc suplimentar care rezultă din utilizarea sporită a tehnologiei; în special în ceea ce privește depunerea electronică a documentelor și procedurile electronice, precum și sistemele de urmărire și gestionare a dosarelor. Defectarea sistemelor ar putea face ca datele din dosare să devină inaccesibile. Fără sisteme tehnologice și/sau de rezervă pe suport de hârtie adecvate și eficiente, există un risc real pentru accesul efectiv și practic la justiție.

(v) Provocarea sănătății

79. Utilizarea sporită a tehnologiei poate reprezenta o amenințare pentru sănătatea, pe termen scurt și lung, a judecătorilor și a altor utilizatori ai instanțelor.
80. Utilizarea pe scară largă a tehnologiei poate duce, de exemplu, la oboseală, oboseală oculară, dureri de cap, nu în ultimul rând prin utilizarea excesivă a tehnologiei, cum ar fi depunerea electronică a documentelor, procedurile electronice și videoconferințele. De asemenea, poate duce la creșterea stresului, a anxietății, a melancoliei, la reducerea atenției și a performanței cognitive³⁴. Orice astfel de efecte negative pot afecta, de asemenea, în mod negativ capacitatea unui judecător de a asigura un proces echitabil pentru părți. De asemenea, poate crește riscul de eroare de judecată.

VI. Cadru juridic și etic pentru utilizarea tehnologiei

81. Pentru a asigura mai bine independența și imparțialitatea sistemului judiciar, CCJE consideră că este necesar un cadru juridic și etic clar pentru dezvoltarea și utilizarea tehnologiei de către sistemele judiciare. Un astfel de cadru va permite autorității judecătorești, ca una dintre puterile statului, să susțină statul de drept, pe măsură ce

³³ Convenția Consiliului Europei pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal.

³⁴ UNODC, Exploring Linkages between Judicial Well-Being and Judicial Integrity (2022), la [12]; A. Bullock, A. Colvin, & M. Jackson, *Zoom fatigue in the age of COVID-19*, Journal of Social Work in the Global Community, (2022) 7(1), 1-9.

- adoaptă și se adaptează din ce în ce mai mult la utilizarea tehnologiei³⁵.
82. Statele membre ar trebui să elaboreze un astfel de cadru în conformitate cu cerințele CEDO. În mod specific, utilizarea tehnologiei trebuie să fie în concordanță cu independența și imparțialitatea sistemului judiciar. De asemenea, aceasta trebuie să fie conformă cu dreptul la un proces echitabil, în ceea ce privește utilizarea în cadrul procedurilor judiciare, în temeiul articolului 6 din CEDO. De asemenea, aceasta trebuie să fie conformă cu dreptul la viață privată și la protecția datelor³⁶, prevăzut la articolul 8 din CEDO, precum și cu dreptul la libertatea de exprimare a publicului, inclusiv a mass-mediei, prevăzut la articolul 10 din CEDO. Având în vedere riscul deosebit ca utilizarea tehnologiei să fie părtinitoare sau parțială în ceea ce privește aplicarea sau efectele sale, trebuie să se țină cont în special de necesitatea de a garanta aceste drepturi în conformitate cu principiul nediscriminării.
 83. CCJE recunoaște că Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și-a dezvoltat și va continua să își dezvolte jurisprudența în lumina evoluțiilor tehnologice. De exemplu, absența fizică de la o audiere la un moment dat a fost înțeleasă ca reprezentând o încălcare a articolului 6 din CEDO. În anumite condiții și odată cu dezvoltarea unor dispozitive eficiente pentru videoconferință, s-a conturat în prezent o acceptare a faptului că participarea la proces prin intermediul unor astfel de dispozitive este echivalentă cu prezența fizică și, prin urmare, nu intră în conflict cu articolul 6³⁷. În mod similar, dispozitivele de videoconferință instalate în săli securizate pot asigura nivelul necesar de intimitate și confidențialitate în cadrul procedurilor penale necesar pentru ca un inculpat să obțină consultanță juridică în conformitate cu cerințele de la articolul 6, în cazul în care tehnologia existentă anterior nu ar fi fost în măsură să facă acest lucru³⁸.
 84. Utilizarea tehnologiei de către sistemele judiciare ar trebui să fie sprijinită de o bază legislativă adecvată, care să aibă în vedere cadrul general oferit de CEDO și de cel privind protecția națională a drepturilor fundamentale³⁹. Acest lucru este deosebit de important în cazul în care tehnologia este utilizată în sistemele de asistență judiciară care oferă sprijin pentru luarea deciziilor judiciare. Totodată, este la fel de important în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal.
 85. Pentru a asigura o protecție eficientă a datelor și siguranță, dar și o reglementare fără a compromite independența autorității judecătorești, statele membre ar trebui să instituie, în cazul în care nu există deja, organisme naționale de supraveghere a protecției datelor pentru sistemul judiciar atunci când acesta acționează în exercițiul funcției sale judiciare. Astfel de organisme ar trebui create în cadrul sistemului judiciar. De asemenea, ar putea fi prevăzută o dispoziție legislativă care să atribuie responsabilitatea pentru securitatea și integritatea tehnologiei și a datelor utilizate de autoritatea judecătorească.
 86. Legislația ar trebui, de asemenea, să prevadă o tranziție din ce în ce mai mare către utilizarea tehnologiei de către sistemele judiciare. Aceasta ar trebui să prevadă, în special, menținerea unor mijloace alternative care nu se bazează pe tehnologie pentru a avea acces la sistemul judiciar și la procedurile judiciare, pentru cei care nu pot avea acces la tehnologie sau nu o pot utiliza în mod eficient.

³⁵ Avizul CCJE nr. 18 (2015), paragrafele 20-22.

³⁶ A se vedea, de exemplu, *cauza Avilkina/Rusia* [2013] CEDO 515 la paragrafele [45]-[46].

³⁷ *Marcello Viola împotriva Italiei* (nr. 45106/04) (5 octombrie 2006) la [67]-[77].

³⁸ *Sakhnovskiy împotriva Rusiei* [2010] CEDO 1673; *Sakhnovskiy/Rusia* ([2018] CEDO 966;

³⁹ Orientări privind videoconferințele în cadrul procedurilor judiciare (2021) ale CEPEJ, punctul 8.

87. Este deosebit de important să se prevadă continuarea audierilor care nu depind de tehnologie. Deși audio și/sau videoconferințele pot fi adecvate pentru unele audieri, acestea nu vor fi neapărat adecvate pentru audieri lungi sau pentru cele care implică, printre altele, înregistrarea și evaluarea probelor cu martori.
88. Normele procedurale ar trebui să prevadă situațiile în care judecătorii, care ar trebui în mod normal, să fie prezenți în sala/clădirea instanței în timpul audierilor și să participe doar în mod excepțional la audieri la distanță din altă parte, își pot exercita puterea discreționară pentru a stabili că audierile ar trebui să aibă loc prin intermediul tehnologiei sau prin mijloace tradiționale. De asemenea, acestea ar trebui să prevadă situațiile în care este necesar ca participanții la proceduri, inclusiv membrii sistemului judiciar, să se prezinte personal la o instanță atunci când audierile s-ar derula altfel prin intermediul tehnologiei audio sau video.
89. Ținând cont de cadrul legislativ general, normele procedurale ar trebui să prevadă stabilirea la nivelul sistemului judiciar a utilizării tehnologiei pentru scopuri specifice. Statele membre ar trebui să pună la dispoziție norme diferențiate pentru diferite forme de procedură. Orice marjă de apreciere prevăzută în normele procedurale și, de altfel, în legislație, în ceea ce privește utilizarea tehnologiei pentru anumite proceduri, ar trebui să fie exercitată printr-o procedură judiciară, mai degrabă decât printr-o procedură administrativă.

VII. Principii generale privind tehnologia în sistemele judiciare

90. Utilizarea tehnologiei trebuie, înainte de toate, să respecte natura procesului judiciar. În primul rând, multe decizii judiciare sunt decizii discreționare, bazate pe faptele specifice ale unui caz individual. În al doilea rând, judecătorii joacă un rol esențial în dezvoltarea legislației. Ei nu aplică doar reguli fixe și imuabile. Judecătorii trebuie să fie în măsură să corecteze sau să completeze legea în cazul în care aceasta nu este suficientă sau dacă aceasta ar fi susceptibilă să nu poată fi aplicată în cazuri specifice. Tehnologia nu trebuie să interfereze cu domeniul justiției. Tehnologia nu trebuie să descurajeze sau să împiedice gândirea critică a judecătorilor, deoarece acest lucru poate duce la stagnarea dezvoltării juridice și la erodarea sistemului de protecție juridică. Prin urmare, instrumentele tehnologice trebuie să respecte procesul decizional judiciar și autonomia judecătorilor.
91. CCJE consideră că următoarele principii ar trebui să ghideze proiectarea, punerea în aplicare și viitoarea utilizare a tehnologiei pentru a sprijini judecătorii. Acestea sunt menite să fie în concordanță cu Carta etică europeană privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare și în mediul lor (2018) și cu Orientările CEPEJ privind depunerea electronică a cererilor și digitalizarea instanțelor (2021).
92. CCJE sprijină utilizarea tehnologiei care asistă judecătorii. Sprijină această utilizare în cazul în care o astfel de tehnologie respectă pe deplin următoarele principii. Prin urmare, obiectivul central al acestor principii este de a asigura mai bine accesul efectiv și practic la justiție, în concordanță cu independența autorității judecătorești și cu statul de drept. Acestea sunt menite să mențină și să consolideze legitimitatea judiciară și încrederea în sistemul judiciar. Principiile sunt următoarele:
- (i) **Statul de drept:** tehnologia ar trebui utilizată numai pentru a sprijini și pentru a consolida statul de drept. Prin urmare, aceasta trebuie să fie concepută, pusă în aplicare și utilizată în cadrul și pe baza unui cadru juridic și etic clar, general aplicabil și accesibil publicului, care să fie în concordanță cu drepturile

fundamentale garantate de Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO).

- (ii) **Independența și imparțialitatea autorității judecătorești:** tehnologia ar trebui să sprijine autoritatea judecătorească în îndeplinirea corectă și eficientă a rolului său constituțional. Proiectarea și funcționarea sa ar trebui să facă obiectul unor astfel de garanții, inclusiv din punctul de vedere al legislației și/sau al normelor de procedură, pentru a asigura atât independența, cât și imparțialitatea instituțională și individuală a autorității judecătorești, în toate etapele procedurilor judiciare. Astfel de garanții ar trebui să fie adaptate la specificul procedurilor, indiferent de natura acestora. În special, tehnologia nu ar trebui să fie utilizată pentru a prezice decizia ce va fi adoptată de judecător.
- (iii) **Autonomia judiciară:** tehnologia poate fi utilizată numai pentru a sprijini și pentru a asista instanțele și sistemul judiciar în gestionarea și stabilirea corespunzătoare a procedurilor. Deciziile trebuie luate, în mod explicit și implicit, numai de către judecători. Luarea deciziei nu poate fi delegată sau realizată de sau prin tehnologie. Autonomia judiciară trebuie respectată prin utilizarea tehnologiei.
- (iv) **Controlul judiciar:** pentru a păstra independența, imparțialitatea și autonomia autorității judecătorești, judecătorii, fie prin intermediul consiliilor judiciare, fie în alt mod, ar trebui să fie implicați în achiziționarea, proiectarea și controlul tehnologiei. Aceștia ar trebui, de asemenea, să participe la implementarea și punerea sa în aplicare. Acest lucru este deosebit de important în cazul în care responsabilitatea pentru administrarea instanțelor revine ministerelor de justiție sau când există un parteneriat între sistemul judiciar și Ministerul Justiției. De asemenea, ar trebui să se prevadă ca judecătorii să fie ținuti la curent cu inovațiile tehnologice pentru a facilita participarea lor efectivă și, dacă este necesar, acordul pentru utilizarea noilor tehnologiilor.
- (v) **Accesibilitatea și calitatea:** tehnologia ar trebui să consolideze și să îmbunătățească accesul efectiv și practic la justiție pentru toți membrii societății. Aceasta ar trebui să promoveze atât accesul la justiție în cadrul unei instanțe, în conformitate cu articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cât și soluționarea consensuală. Promovarea accesibilității presupune în mod obligatoriu ca tehnologia să fie de înaltă calitate. În cazul în care accesul la tehnologie nu este posibil, trebuie pusă la dispoziție o alternativă echivalentă adecvată.
- (vi) **Interoperabilitatea și îmbunătățirea continuă:** pentru a obține pe deplin și pentru a promova eficiența și eficacitatea accesului la justiție, tehnologia ar trebui să fie interoperabilă în toate componentele sistemului de justiție. Aceasta ar trebui să fie proiectată și să funcționeze astfel încât să poată fi supusă unei îmbunătățiri continue. Prin urmare, ar trebui puse în aplicare mecanisme care să asigure primirea de reacții eficiente din partea utilizatorilor cu privire la utilizarea tehnologiei.
- (vii) **Testarea:** efectele dezvoltării tehnologice nu pot fi întotdeauna evaluate pe deplin înainte de punerea în aplicare. Pentru a preveni consecințele neprevăzute și pentru a permite, de asemenea, o evaluare adecvată a inovării tehnologice, utilizarea noilor tehnologii ar trebui să facă obiectul unei testări înainte de a fi pusă în aplicare pe deplin.
- (viii) **Proiectare și utilizare nediscriminatorii:** tehnologia care sprijină și asistă

sistemul judiciar ar trebui să fie concepută și utilizată astfel încât să nu fie discriminatorie. Trebuie să se țină cont ca proiectarea și funcționarea să fie centrate pe utilizator. Trebuie să se țină seama de nevoile tuturor utilizatorilor, indiferent dacă sunt judecători, avocați sau alte persoane, pentru a se asigura că proiectarea și utilizarea tehnologiei de către sistemul judiciar sunt echitabile. Prin urmare, echipele de proiectare trebuie să fie interdisciplinare.

- (ix) **Transparență și inteligibilitate:** proiectarea tehnologică trebuie să fie transparentă și inteligibilă pentru utilizatori. Acest lucru este valabil în special în cazul în care se utilizează IA și tehnologia pentru a sprijini gestionarea cazurilor și luarea deciziilor judiciare.
- (x) **Responsabilitate:** natura și utilizarea tehnologiei ar trebui să facă obiectul unor mecanisme adecvate de responsabilizare. Conceperea și punerea sa în aplicare ar trebui să poată face obiectul controlului statului, inclusiv al controlului și autorizării legislative, precum și al societății civile. Utilizarea sa în cadrul procedurilor individuale ar trebui să facă obiectul unei examinări de către părțile din proceduri, în conformitate cu principiile notificării corespunzătoare, contradictorialității și răspunderii judiciare.
- (xi) **Integritate, securitate și protecția datelor:** tehnologia ar trebui să facă obiectul unor măsuri organizatorice și tehnice eficiente, în conformitate cu standardele aplicabile impuse de orice lege aplicabilă privind protecția datelor, pentru a menține integritatea și securitatea datelor utilizate de autoritățile judecătorești, astfel încât să se mențină încrederea în sistemul judiciar și legitimitatea acestuia. Astfel de măsuri ar trebui să prevadă setări diferențiate ale accesului la astfel de date pentru judecători, administrația instanțelor, părți, reprezentanți legali și public.
- (xii) **Deschidere și confidențialitate:** măsurile de menținere a integrității, securității și protecției datelor nu ar trebui să compromită capacitatea sistemului judiciar de a asigura respectarea principiului publicității, incluzând orice derogare valabilă de la acesta sau limitare a acestuia pentru a proteja viața privată sau alte drepturi sau interese, în conformitate cu articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.
- (xiii) **Finanțare:** tehnologia, implementarea acesteia, întreținerea, utilizarea de către administrația instanțelor și de către judecători, precum și actualizarea acesteia ar trebui să fie finanțate în mod adecvat pe toată durata sa de viață. Finanțarea ar trebui să sprijine proiectarea și punerea în aplicare eficientă a tehnologiei. De asemenea, finanțarea ar trebui să fie adecvată pentru a sprijini menținerea efectivă a tehnologiei de către administrația instanțelor și îmbunătățirea continuă. Prin urmare, trebuie să existe mecanisme care să asigure colectarea eficientă a datelor operaționale pentru a facilita evaluarea funcționării și a efectului tehnologiei asupra sistemului judiciar și asupra justițiabililor de către sistemele judiciare și persoanele responsabile de administrarea instanțelor.
- (xiv) **Formare și operativitate:** pentru a se asigura că tehnologia poate fi utilizată cât mai eficient și mai eficace posibil, sistemul judiciar și administrația instanțelor ar trebui să fie informate și instruite în mod corespunzător cu privire la natura și utilizarea eficientă a tehnologiei folosite de către sistemul judiciar.

Glosar

Următorii termeni sunt utilizați în aviz:

- a. **Inteligența artificială (IA):** replicarea de către o mașină a cunoașterii umane și a procesului de luare a deciziilor. În acest aviz, principala formă de IA menționată este cea a învățării automate. Acesta este un proces care utilizează modele statistice, matematice (algoritmi) care permit computerelor să detecteze modele matematice în seturi mari de date (informații), fără instrucțiuni explicite. Detectarea modelelor este ceea ce se înțelege prin „învățare”. Această analiză stă apoi la baza, de exemplu, a clasificării datelor, a sortării datelor sau a procesului decizional.
- b. **Audioconferință:** un sistem care utilizează tehnologie, fie telefonică, fie digitală prin intermediul internetului, pentru a facilita o reuniune, precum o ședință de judecată, prin mijloace audio.
- c. **Sisteme de gestionare a dosarelor:** sisteme electronice care sprijină administrarea justiției. Acestea includ mecanisme automatizate care: să permită încărcarea documentelor și a probelor și furnizarea acestora părților și judecătorului prin depunerea electronică, să faciliteze procedurile de stabilire a calendarului procedurilor prin instrumente de programare, să asigure conformitatea procedurală, inclusiv monitorizarea conformității; promovarea alocării și gestionării eficiente a resurselor instanțelor, inclusiv a volumului de muncă al judecătorilor.
- d. **Sisteme de urmărire a dosarelor:** un sistem electronic care permite utilizatorului să obțină informații privind procedurile. Aceste informații includ: numărul de identificare al instanței pentru fiecare cauză, numele părților la procedură, datele reprezentanților legali ai părților la procedură; detalii privind documentele depuse în cadrul procedurii și orice ordonanțe sau hotărâri pronunțate, precum și detalii privind ședințele de judecată și evoluția dosarului.
- e. **Instrumente de date:** mijloace electronice de prelucrare și gestionare a informațiilor și de accesare a legislației și a hotărârilor judecătorești (jurisprudență). Acestea pot fi furnizate de stat sau de sectorul privat.
- f. **Divulgarea electronică sau descoperirea electronică:** divulgarea documentelor electronice (e-documente) în cadrul procedurilor judiciare.
- g. **Depunerea electronică și procedurile electronice:** un instrument online, care permite părților și avocaților să trimită documente electronic către instanță și care permite comunicarea multidirecțională a unor versiuni digitale ale documentelor și ale probelor cauzei.
- h. **Sisteme de expertiză:** o formă de IA. Un instrument online alcătuit din două părți: o bază de cunoștințe, alcătuită din norme și fapte cunoscute; și un motor inductiv. Motorul inductiv aplică regulile faptelor cunoscute, prin aplicarea raționamentului deductiv, pentru a ajunge la fapte noi. Acesta are rolul de a reproduce procesul de luare a deciziilor de către experți umani.
- i. **Audiere în format hibrid:** o audiere în cadrul căreia unul sau mai mulți participanți (judecător, părți, martori) participă în timp ce sunt prezenți într-o clădire a instanței. Ceilalți participanți participă fie prin audioconferință, fie prin videoconferință.

- j. **Sistem de asistență judiciară:** o extindere a sistemului de gestionare a dosarelor, care oferă judecătorilor diverse mijloace de promovare a gestionării eficiente și practice a procedurilor, de exemplu prin acordarea de asistență pentru finalizarea documentelor, a hotărârilor sau a ordonanțelor sau prin informarea acestora cu privire la viitoarele termene procedurale. Aceasta include, de exemplu, automatizarea documentelor prin utilizarea arborilor decizionali.
- k. **Citire automată:** structurarea informațiilor, precum cele dintr-un document sau, în special, dintr-o hotărâre judecătorească, care pot fi prelucrate de un program informatic; mijloacele prin care documentele pot fi prelucrate prin intermediul învățării automate.
- l. **Codare predictivă:** o formă de tehnologie predictivă, care facilitează revizuirea documentele și documentele electronice ca parte a unui proces de divulgare sau de divulgare electronică în cadrul procedurilor judiciare. Tehnologia este instruită să recunoască documentele care pot fi divulgate, prin utilizarea învățării automate supravegheate și consolidate.
- m. **Audiere la distanță:** o audiere care se desfășoară prin audio sau videoconferință, în cazul în care niciunul dintre participanți nu este prezent într-o clădire a instanței în timpul audierii.
- n. **IA de sprijin (sau de asistență):** utilizarea IA pentru a sprijini gestionarea dosarelor și luarea deciziilor judiciare.
- o. **Videoconferință:** un sistem care utilizează o tehnologie care asigură transmiterea simultană a imaginilor audio și vizuale ale persoanelor, în vederea comunicării sincrone.